

ГЕОРГИ КРУМОВ
ЛЪЖЦИТЕ ОТ УРАНОВАТА
ПЛАНЕТА

chitanka.info

В горещите часове не издържаха: качиха се на катерчето и излезнаха на брега. „Пчеличката“ — както наричаха ракетоплана за връзка между кораба и планетата — сега бе в сянка. Тежка, мрачна и примамлива сянка под огромните скали, върху най-високата тераса на стръмните, отвесни каньони, издълбани от някогашните реки — мъртви, изчезнали до последната капка вода. В преддверието на „Пчеличката“ свалиха защитните си костюми и ги хвърлиха в камерата за дезактивизация. Павел се отдръпна зад тънката полупрозрачна завеска и изчака Стела да се преоблече. Гледаше силуета ѝ, гъвките ѝ, плавни движения, силни и резки и все пак женствени, учудващи — отразени върху завеската като върху екран от златистото сияние на излъчвателите. После наведе глава. Беше обещал да не я гледа. Когато вдигна отново поглед, нея вече я нямаше.

Павел дръпна завеската и се зае с досадната процедура. Макар че приборите показваха всичко в рамките на нормата, пъхна се за миг под душа с тежката, плътна дезактивизационна течност, после облече халата си. Индикаторът светеше в зелено: всичко е наред. Това и щеше да запише — както всеки ден — в дневника.

Впрочем може би само днес — не.

В приборното отделение, което им служеше и за трапезария, тя го чакаше отпусната в креслото. Бавно сресваше дългите си медночервени коси. Бе успяла да се окъпе отгътък, в миниатюрната им баня, светилище с истинска земна вода. По косата ѝ блестяха ситни капчици. „Като роса“ — помисли Павел и за миг затвори очи: пред погледа му се мярна една тучна, просторна поляна на Земята и едно дърво — един огромен самотен бряст, — и тревата край него бе неутъпкана и блестеше от ситни бисерни капчици... Махна с ръка, за да отпъди видението, и седна задъхан в креслото до климатичната инсталация. Приспивното ѝ жужене разливаше прохлада и аромат на борова смола. Поседяха така, безмълвни от умора, после той зашари с поглед към шкафовете. Стела забеляза погледа му и побърза да извади неговата любима старинна халба и кутията с таблетки:

— Признай, че чета мислите ти. Искаш бира.

— Само че в множествено число.

Стела разчупи прозрачната Херметическа опаковка и пушна таблетката в халбата. Бялото сухо вещество с хидрофилна добавка зашумя весело, разпени се, светложълтата течност бързо изпълни

халбата. Павел едва изчака секундите, които бяха нужни, за да се изстуди. Още пиеше жадно, когато Стела вече разчупваше втора таблетка.

— А ти ще се пропиеш — засмя се тя. — Вече съжалявам, че ти донесох цяла кутия таблетки. От скритите запаси на Ив — добави тя и смутено замълча.

Павел я погледна: „Каква възможност имаш ти да пребъркваш тайните запаси на командора? Защо се криете и двамата?“ — питаха очите му. После отвърна поглед. Ако наистина са се влюбили един в друг, както подозираше екипажът, това и за двамата е драма. А може би не драма, а трагедия, и то не само за тях, а и за още двамина, които ги чакат на Земята. Защото командорът и Стела бяха единствените от екипажа, които си бяха създали семейства, преди да тръгнат на този рейс. И двамата не говореха за това — просто криеха „тайните“ си: командорът — коя бе жена му, Стела — кой бе мъжът ѝ. Нека си крият. Макар че поне Ив, старият приятел, можеше да се довери на Павел. Стела бе новачка, тя още не знаеше какво бе космическа дружба. Доверие. Но Ив...

— Знаеш ли — започна Павел — може би трябваше...

В този миг над главите им записука предупредителното устройство. Стела побърза да включи видеофона и да седне пред него. На екрана се появи мъжественото, сурово, красиво лице на командора. „Да, тя като че ли наистина е влюбена в него“ — помисли с огорчение Павел и дори не се опита да заеме мястото си пред прибора, макар че то се полагаше на него — тук той бе командирът. Командир с една подчинена, на която с удоволствие би се подчинил.

— Докладвай, Павле — кратко рече командорът.

— Само че Стела ме изпревари — насмешливо подхвърли Павел и посегна към кутийката с таблетки. — Нека докладва тя. Мисля, че няма да ти бъде неприятно.

— Не се заяждай, Старче — засмя се Стела.

— Погледайте се — измърмори Павел и видя как помрачня лицето на Ив върху екрана. — Отдавна не сте се виждали. Цели четири дни.

— Нещо май не е наред при вас — каза командорът.

— Нещо наистина не е — кимна Павел.

— Всичко е наред — побърза Стела. — Бъди спокоен. По-важното е, че днес може би ще свършим.

— Как може би! — повиши глас Ив. — Днес трябва да свършите!

— Трябваше — уточни Павел.

Стела помълча, после сдържано продължи:

— Нека аз обясня. Сега работата е такава, че... Ето какво: кабелите се тресат от удари, а това означава, че и апаратът се тресе. Изпарителят. Нещо пречи при пускането му. Нямаме дори един видеоехолот... Кой е очаквал толкова нещо? Риби ли го блъскат? Нали уж нямаше нищо в това море? А от тази сутрин усещаме силни тласъци и върху сала. Павел дори падна във водата...

— И се върна на сала — рече Павел — с доста синини по тялото.

— Какви синини? — не го разбра Ив. — Знаете, че това море е мъртво. Мъртво, безнадеждно мъртво. Както и цялата планета. Нали за това слагаме изпарителя. Шегуваш ли се?

— Уви, този път не — въздъхна Павел и потърка с длан раменете си. — И мен ме раздрусаха.

— Кои, по дяволите!

— Това бихме искали да знаем и ние — рече Стела.

— Тези — рече Павел, — дето ги „няма“. Нали така знаем ние? Вода, радиация и нищо повече. А нещо има. Риби, октоподи или каквото се крие там. Следобед ще се гмурнем, ще разберем. Изпрати два термоинтроскопа, там нищо не се вижда и на педя. Това не е море, това е някаква каша. Прилича на физиологичен разтвор — това е единственото, което успях да измеря от сала. Термоинтроскопите изпрати с комплект за шлемове.

— Това наистина е изненада — каза Ив след кратко мълчание. — Какво са проучвали онези от първата експедиция?

— Късно е вече да се питаме.

— Добре, защо тогава не пуснете некронизаторите? Отървете се от „тях“.

— Защото не знаем какво са „те“ — с досада, която стресна и Стела, отвърна Павел. — И защото после повърхността на морето може да стане непроходима дори за нашето катерче.

— Толкова ли са много?

— Изглежда. Слушай, Ив, салът се тресе като в буря, а морето е гладко! Помисли само: нашият сал! С кабината, с приборите, с всичко! Знаеш колко тона тежи.

— Да, да. Това е повече от неочаквано — замисли се Ив. — Нали проучвателната експедиция провери толкова морета с малка радиация? Щом и там откри само следи от живот... Какво може да живее в това море? С неговата ужасяваща радиация? Та то не е море, а...

— Басейн за екзекуции — подсказа насмешливо Павел.

— Не се паникьосвайте — не разбра насмешката му Ив. — Нали сте минали курса по биозащита! За вас то не представлява опасност.

— За нас не. И не става дума за морето. А за неизвестното.

— Добре, почивайте сега — кимна командорът.

Лицето му бе озадачено. Екранът потъмня.

Стела спеше в кабината си. Павел ѝ завиждаше: такава жизненост може да има само жена. И то жена, която за пръв път излиза в Големия космос. Тя беше на двадесет и шест, възраст, на която човек все още гледа повече напред, отколкото към миналото си — ако го има. Павел бе точно на четиридесет. Преди два месеца, още докато пътуваха, на кораба бяха празнували рождения му ден, бяха пийнали малко повечко от разрешеното и Павел си бе позволил да целуне Стела не съвсем „колегиално“, при това пред командния състав на екипажа. Тя само се бе засмяла смутено, но командорът, който винаги оставаше трезв, го бе погледнал с неочаквано раздражение. После това се забрави. А Павел бе измърморил: „Една старческа целувка“...

Оттогава Стела го наричаше „Старче“. Този прякор започна да се разпространява горе, сред екипажа на кораба. Но Павел всъщност бе доволен: когато се върне на Земята след това второ излизане до Урановата планета, един овехтял от скиторене астронавт все пак полесно ще се пенсионира с такъв прякор. Мина времето, когато бели гривии се развяваха из Големия космос. Сега е времето на младите. Пък и с умората си Павел просто агравираше. Умората беше реална, приборите на медицинския робот я регистрираха ясно, но кой от астронавтите не я познаваше? И кой ѝ обръщаше внимание? Час, два в кабината на лекаря — и можеш да подскачаш в гимнастическия салон. На Павел просто му беше омръзнало всичко и не искаше, не смееше

дори да си го признае. Не му се излизаше вече: искаше си поляната, дървото, тревата на Земята. Искаше тишина.

— Искам — рече гласно Павел, сякаш се намираше пред комисията на Центъра — да седя под едно дърво, сред една поляна. И да гледам тревите. С роса, с калинки. Ето това искам.

— Много искаш — рече Павел.

— Това ще ти се полага — рече Павел с въображаемия глас на някой от комисията — след още четиридесет години. А засега — едно денонощие в психокамерата.

Загледа се през илюминатора на „Пчеличката“. Корабът не се виждаше, той рейдуваше много високо и много далеч за невъоръжено око. Като сребриста, припламваща от слънчевите лъчи на Урановата планета топчица високо над морето се виждаше само огромният спътник: той трябваше да унищожи изпаренията на морето, за да не се върнат под формата на дъжд, който можеше да наводни бъдещите рудници. Не се и виждаше друго на това небе — опалено, с необикновено силен парников ефект, и все пак небе като земното — синьо, бездънно, спокойно. Може би равнодушно. Или замислено. Или пък тревожно — такова, каквото е в теб. Искаше му се да е медночервено — като косите на Стела. Когато го сравни с нея, когато мислено спомена името ѝ, Павел усети лека парлива болка — махна с ръка и я пропъди. Пропъди и образа на Стела. Тя бе недосегаема. А знаеше, че лежи оттатък сама и че му е нужна. Тъкмо тя.

Морето бе пусто и отблъскващо. Пусто и отблъскващо му се стори сега и небето. Дори облаче нямаше по него и навярно вече от безброй години не бе имало. Или от безброй векове: това сега бе все едно или по-точно — неизмеримо. „Няма и да има там облаци никога“ — каза си Павел и се взря отново в морето. То бе малко, полуизсъхнало море. Ако се съди по стъпалата на каньоните, някога то е било дълбоко, много дълбоко, по-дълбоко от всякаква дълбочина на земния океан.

Такива полуизсъхнали морета на Урановата планета, както я бяха нарекли помежду си на кораба, след откритието на огромното находище, имаше стотина. Стотина блата, останали от един просторен океан. Далечни, несвързани едно с друго, самотни, като неизсъхнали докрай сълзи по някакво никого неинтересуващо минало — миналото на планетата. Някои морета бяха съвсем малки и ако ги наричаха

морета, то бе само от нещо като уважение към неясното им минало. Уважение, което би могло да се нарече съжаление. Или дори тягостна безпомощност: тази планета загиваше безвъзвратно, окончателно, тя бе труп, по който щяха да запълзят скоро само геолозите, миньорите на Земята, хората от бъдещата експлоатация, от бъдещите космодруми. Те бяха пресъхвали бавно, тези морета, може би с милиони години, бяха се възстановявали донякъде сякаш в агония, бяха получавали все по-малко, отколкото бяха давали и сега вече изчезваха завинаги. Не можеше да им помогне и човешката ръка, и разумът на Земята. И което е по-важно: нямаше защо да им помогне. Нямаше защо. Тук нямаше и следа от онова, което придаваше единствената стойност на решенията: разум.

А сега той не бе сигурен във всичко това.

Сега го мъчеше съмнение, предчувствие, някаква неясна догадка, за която не искаше и да говори: толкова нелепа и недоказана бе. Той, пък и всички от екипажа знаеха, че планетата бе осъдена на смърт още от първата проучвателна експедиция. Разузнавателните наблюдения бяха категорични, както и малцината специалисти, които долетяха тук с втория рейс. Сам Павел, пък и Ив, се бе интересувал само от това, което му трябваше: съдържанието на тритий, вискозността, радиацията на морето, процентите деутерий в тази локва, която трябваше да пресушат.

— В тази локва — повтори Павел гласно и отново се взря през илюминатора.

Ето че и бирата вече не може да го приспи. А как му се искаше да подремне и той. Поне малко. И ако може — до Стела.

Само че до Стела не би дремал — уточни Павел и се разсмя горчиво. Разтърси плещи, опита се да премахне чувството на полудрямка, на безразсъдна преумора. На кораба отдавна не правеха никому впечатление монолозите му. Кой ли не си говореше сам? На кораба понякога имаше хора, които връзваха с колана си някакъв предмет, тътреха го из коридорите и нежно и безумно повтаряха: „Хайде на разходчица, Джони, не вдигай крак на всяко дръвце, Джони!“... Или внезапно, на сутрешна проверка някой се явяваше по халат, небръснат и заявяваше, че е Отело и Дездемона... Лекарят ги оправяше набързо.

От илюминатора Павел се премести в креслото до климатичната инсталация. Отпусна се, опита се да заспи. Вместо сън пред притворените му клепащи изникна панорамата на планетата. Реките отдавна бяха пресъхнали, просто бяха изчезнали. За изворите им дори не можеше да се говори — не ги и бяха открили, затрупани с пясъци и прах от самораздробилите се скални маси и свлачища, от изсъхнали, овъглили се от времето, от дневния пек и нощния студ, от радиацията дървеса. Бяха останали дълбоките пропасти на руслата им, хлътвали все по-ниско и по-ниско, врязвали се в камъка на планетата като бръчки, като рани, като гибелни разрези. Никой не се бе запитал дали сушата на тази пустиня се състои само от водоопори, няма ли тя поне порести скали и в тях — натрупване на вода. Няма ли огнища на бъдещи вулкани, няма ли поне тлееща жаравица на бъдещи огнища — защото където има вулкани, ще има и вода, ще има и живот. Толкова мъртва и безнадеждна изглеждаше тя, Урановата планета, която на Земята бе регистрирана със сухите цифри Н-62.

Живот, заслужаващ внимание, тук нямаше. Така бе уведомен Ив, така знаеха всички. По всичко изглеждаше, че това е истината. Но сега, когато премисляше колко припряно, сякаш набързо погребваха чумав, бе проучена всъщност планетата. Павел бе готов да сподели със Стела нощните си видения. Планетата бе обявена за биологично загиваща и те, хората от кораба, гледаха на нея като на пустиня. Първата експедиция бе открила дълбоко в пукнатините на планинските зони биологични обекти, които не интересуваха никого: нещо като залинели ситни червени мравки, микроскопични паячета, мънички, безвредни скорпиони... Дори вирусите тук се бяха оказали безвредни стареещи добряци, задрямали за едно по-добро и обречено на химеричност бъдеще. Павел и Ив бяха срещали вече десетки такива планети и мълчаливо, без да си го признаят, бяха бързали да се махнат от тях, а когато автоматичното разузнаване успяваше да се задоволи с данни, дори не слизаха върху мъртвото им тяло. И това бе естествено: даже специалистите, които проучваха причините за космическите катастрофи, се мръщеа, когато им намираха работа. А екипажът на фотонното чудовище мечтаеше за планети с живот, какъвто и да е, за планети с „нещо“, което се движи, издава звуци, има цвят и аромат, бълбука или пее... Затова и Павел не се интересува повече от Урановата планета, а екипажът горе го чакаше нетърпеливо да пусне

изпарителя и да се махат оттук. А и не беше тяхна работа да се интересуват: данните от корабите-разузнавачи обикновено бяха точни, а преценките за тях, дадени от Земята, се съобразяваха строго с Кодекса на космическата хуманност.

И някъде в последните раздели на кодекса имаше мрачни страници, чиито изводи се бяха струпали и върху Урановата планета: няма защо да ѝ се помага. Не може да се съживи.

Необичайно голямото находище от пехбленда, основната уранова руда, бе открито с аерорадиоизотопен каротаж от втори кораб-разузнавач, който се бе повъртял тук година време, докато го приберат като носител на изключително ценна информация. Находището възбуди духовете дори на скептиците на Земята. То се бе оказало точно под морето, което сега трябваше да пресушат Павел и Стела — най-голямото от моретата.

„Щом в другите морета нямаше живот, какво можеше да съществува тук?“ — питаше се Павел, пък и Ив бе задал същия, сякаш нелогичен въпрос. „Безумна идея“ — поклати глава Павел, но знаеше, че в Космоса няма нищо безумно, има само Необичайно. Морето се разливаше пред погледа му през илюминатора неподвижно, тежко, гъсто, сега вече и загадъчно. В него все пак имаше живот, и то какъв! Мощните тласъци по дъното на сала бяха отчетливи и поривисти, а когато Павел бе паднал от него, от тази многотонна металическа платформа „те“ го бяха разтърсили, като че ли го теглеха и удряха ръце. И кабелите, с които пускаха грамадния изпарител, и те се люшкаха, сякаш ги дърпаха насам-натам, за да ги скъсат — морето се съпротивяваше на близката си окончателна гибел. „С чии ръце?“ — запита се за кой ли път Павел. Защото в нощните си видения, които отдаваше на безсънието и му се струваха кошмари, той бе виждал всяка нощ над водата около сала да се подават нещо като глави, да се взират в него — всъщност в „Пчеличката“, — нещо като очи. И да изчезват преди разсъмване.

Индукционната радиоактивност на сушата варираше от 2000 по Цинегер по високите върхове до 8000 на морското равнище. В проучените полумъртви морета тя бе навсякъде около 11000. А в морето над находището тя се бе оказала необичайно висока — 36000 цина. И в него имаше живот — тъкмо в него! Какъв можеше да бъде той? Морето бе плитко — едва триста, триста и петдесет метра, но с

много високо налягане, сякаш дълбочината бе десетки пъти по-голяма. И докато въвн, на сушата, без кислородни маски можеха да прекарат само часове, а когато извършваха физически усилия, въобще не можеха без кислородни маски, пробите, които днес Павел взе от дъното, показваха богато съдържание на разтворен кислород. Впрочем огромното налягане обясняваше това, но нищо не обясняваше — и нямаше да обясни — от какво произхождаше самото налягане. И не случайно бе казал на Ив, че водата прилича на физиологичен разтвор. „Прилича“ бе слаба дума. Тя наистина бе течност, в която можеше да се живее. И с радиация, при която хора или каквито и да било биологични обекти, неминали през адски мъчителния курс по биозащита, биха загинали бързо и неспасяемо...

Павел съжеляваше, че не бе споделил със Стела нощните си видения — сега знаеше, че не са халюцинации. Може би в разговор биха изяснили нещо, може би — това е по-вероятно — щяха веднага да се заемат с проучване. Доколкото можеха. Защото Стела не изпитваше спирачките, които останалите от екипажа усещаха болезнено ясно и които се наричаха рутина, привичка, верига от множество огорчения: многократно хвърлен напразно труд, загубени емоции, разбити илюзии винаги, когато са търсели истински хуманоиди. Защото на такива му бяха заприличали „те“ — и най-малкото можеше да се очаква, че ще ги срещнат тук. И все пак — какво се бе приспособило след ужасяващата радиационна катастрофа с неизвестен произход, която бе съсипала планетата? „Нещо“, което навярно се е приспособило тъй, че вече би било изключително трудно да се видят поне общите му черти отпреди няколко милиона години: достатъчен срок, за да се изродят до неузнаваемост, а после и да изчезнат едрите обитатели на планетата. Но като си помисли сега — за това време съществата, които бяха успели да се самосъхранят или да ги пожали неизвестният каприз на биологията, вече биха могли да започнат и обратен кръговрат, към предишния си вид, да се връщат към себе си, към някогашния си облик. А той...

Павел махна с ръка: „Ще слезем, ще видим“... Едно бе сигурно: че никой от екипажа не би могъл да реши дали продължава израждането или вече е започнал обратният процес? Дали това, което бе видял през няколкото нощи, деградираше още или вече се връщаше към себе си?

В кабината влезе Стела. Беше прибрала косите си, сияеше, свежа и жизнена, женствена и гъвкава, и измъчваше желанията и въображението на Павел. „Нека се учи — бе казал Ив и бе изпратил тъкмо нея с него, — нека направи нещо още с първото си излизане.“ А на Павел му се струваше, че я изпрати, за да го измъчва.

Тя свари кафе, тананикаше си нещо, но Павел разбра: вълнува се. Вълнува се силно, затова е така необичайно енергична — за да прикрие вълнението си. „Малка лъжла — усмихна се Павел, — малка лъжла, която си играе на смелост... на мъжество. Малка, мила лъжкия.“ После си помисли: „Омъжена, майка, недосегаема. Дори да не бе влюбена в командора. А когато се върне след осем месеца на Земята, ще я посрещне някакъв беловлас старец. Ако въобще я посрещне. Някаква развалина“...

— Колко годишен е мъжът ти, Стела? — неочаквано и за себе си запита Павел.

Тя само се засмя:

— Твой връстник е. На четиридесет. В знойното лято. Като тебе и като... като Ив.

Павел поклати глава:

— Знойно лято... Поезия. Но на Земята ще те посрещне реалността: късната зима. Кой е той?

Стела не отговори.

— А дъщеря ти?

Тя помълча, после промълви с променен глас:

— Нея... нея оставих на една годинка. Бебе — помрачняха очите й и Павел разбра, че е прекалил. — Мило, безпомощно бебе... Вече навярно е... О, господи... вече навярно се заглежда в момчетата... за тези няколко месеца полет... Не, нека не говорим за това. Ти сега ме смяташ за глупава, нали?

Павел не отговори.

— Когато се върна — учудено, сякаш не вярваше на думите си, каза Стела, — когато се върна, тя ще бъде моя връстница... или малко по-възрастна от мен.

— Доста по-възрастна от теб — въздъхна Павел.

— А когато ти се върнеш, теб кой ще чака? — попита тя. —
Никой!

— Никой — повтори думите ѝ Павел и отпи от кафето. — Само че аз като че ли съм свикнал вече с това. Та аз вече двадесет години пътувам.

После добави:

— И Ив пътува двадесет години. Защо се ожени той? И за коя? Него пък ще го посрещне някаква бабичка... Ужас! Някаква бабичка, а той ще бъде на четиридесет и две. Затова не казва дори коя е жена му.

Стела излезе от кабината.

Павел я почака да се преоблече в: преддверието. Сега не искаше да вижда играта на силуета ѝ зад завеската. Вън, пред илюминатора, кацна роботът от кораба. Павел отвърна на сигналите му и го изключи. После видя да излиза Стела, да отваря робота и да изважда двата прибора. Едва тогава отиде в кабината, бавно и грижливо облече защитния си костюм и излезе от „Пчеличката“.

Взе двата прибора и внимателно заслиза след Стела по скалистата стръмнина. Внимаваха много: скалите се ронеха и разпиляваха под стъпките им, понякога се сриваха внезапно и тогава със смях си припомняха детството, пързалките до басейните, шейните... Веднъж дори едва не цамбурнаха в морето — бяха попаднали на сипей, скрит под праха. Тогава — това бе всъщност през първия ден — свалиха „Пчеличката“ на последната тераса. Не им се искаше да бъдат толкова близо до морето, но там скалите бяха все още твърди. И роботът бе кацнал, без да подаде сигнал за опасност.

Катерчето бързо ги отведе на просторния, снабден с кабинни и апаратури сал, закотвен точно в средата на морето. Когато бяха започнали тласъците отдолу, Стела бе предложила да го вдигнат на въздушни възглавници, но Павел бе отказал — уж, че разходът на енергия ще се увеличи ненужно много, ще трябва да искат от кораба допълнителни мощности, а това би забавило престоя им тук. Макар че енергия тук имаше, колкото искаш — радиационните пояси на планетата пращяха от заредени частици, а ядрото на пояса бе близо до кораба. Павел лъжеше не толкова нея, колкото себе си: просто му се искаше да се махнат час по-скоро от това прокълнато място, не му се

губеше време за нищо. Енергия ще трябва само за апарата, а той си имаше предостатъчно — това адско изобретение изпарителят, който само за няколко месеца щеше да оголи просторното дъно и да даде път за геолозите и миньорите-роботи.

Свалиха от сала бялата аварийна подводница и се прехвърлиха на нея. Павел провери дозиметричното устройство на Стела, „часовничето“ на десницата ѝ, провери и своето и кимна. Но малко преди да се потопят, Стела се обърна към него. Лицето ѝ бе умолително:

— Павле... ти остани.

— Защо?

— По-добре е да си горе.

— Страх ли те е?

— Да — кимна Стела.

— Щом те е страх — насила се усмихна Павел, — ще извикаш на помощ командора. Мисля, че ще ти бъде по-приятно той да те спасява. Дори да няма от какво.

— Съвсем старчески се шегуваш.

Павел безмълвно се надигна и се измъкна през тесния люк. Притвори плътно капака му и силно тупна с длан по него за довиждане. Водата около подводницата заклокочи и сферичното ѝ тяло бавно изчезна в морето.

Павел свали кислородните си бутилки и се настани удобно в кабината. Слънцето вече не жареше така злобно и поне тук въздухът бе поносим. Бе скрил в джоба си няколко таблетки и с удоволствие ги нареди пред себе си. Разчупи първата над чашата си: сега поне Стела няма да му подхвърля, че е станал алкохолик. Запали цигара и включи радиовръзката. Видеовръзка със сала нямаше.

— Много предпазливо слизаш — нетърпеливо изрече в микрофона.

Отвърна му мълчание.

Стори му се само, че чува припряното ѝ, напрегнато дишане.

Облегна се в креслото, намести дългите си, мускулести крака през облегалките му и се замисли. Каквото и да е онова там долу, след един-два дни ще могат да се върнат на кораба и да потеглят. Стела ще документира каквото види: ще вмъкне името си в картотеките още с първия си полет. Ако наистина има опасност за изпарителя и сала, ще

пуснат некронизатора с малка сила, колкото да зашемети рибите или каквото е там. Просто не му се убива. Макар че тъкмо това вършат и двамата. Като че ли има някакво значение дали сега ще ликвидират живота в това море или ще предоставят всичко на изпарителя... Ще остане само да го включат със закъснение от четиридесет и осем часа — толкова ще им бъде достатъчно, за да приберат по-ценните прибори на „Пчеличката“ и да се махнат. Изпарителят ще се включи автоматично и ще работи, докато трябва. Ще работи, докато изпари всичко, докато изсуши и дъното, и вътрешността на планетата под морето до дълбочината на залежите. Тук всичко ще се превърне в ад. Над морето ще се понесат огромни плътни облаци, водата ще заври и през нея стремително ще се понесат нагоре бесни струи пара, ще полетят към небето, където пък спътникът ще ги превърне в нищо. Ще се превърнат в прах на километри наоколо и оскъдните кичури мъхове, и редките петна спаружени лишеи, ще се доразбият скалите с пукот, ще се сринат с грохот най-близките каньони. И само след няколко месеца ще настъпи нещо, което с малко космически хумор ще нарекат „спокойствие“. Дори салът няма да издържи, той не е направен от устойчивата материя на изпарителя. Вместо него първите геолози ще намерят на дъното буци вкоравена след разтопяването метална сплав. А дъното, което им бе показано от снимки на спътниците като скалисто и неравно, прорязано с мрежа падини, с подводни пропасти, ще се превърне в равна пустиня от ситен пясък, стъкловидни топчета и мъртвило...

Най-после Стела се обади. Гласът ѝ бе необичайно възбуден:

— Павле, включи и командора!

Той включи прибора и зачака. След малко се чу гласът на Ив:

— Започнахте ли?

— Стела слезе сама — каза Павел. — Искане и ти да чуеш.

— Той трябва да чуе — долетя гласът на Стела.

— На дъното ли си?

— Малко над него. Ив, аз ще предам само силуети, вие ги забавяйте, все нещо ще покажат. Друго засега не може да се направи.

— И устният ти доклад е достатъчен.

— Почвай, Стела — нетърпеливо се намеси Павел.

— Виждам ги... вече съвсем ясно. Слушайте, това... това са... Те наистина приличат...

— На какво — повиши глас Ив. — Съвземи се!

— Приличат на хора — каза най-сетне Стела. — На нас!

Павел и командорът се засмяха.

— Сензация! — рече Ив развеселен. — Стела, Стела!...

Трябваше да слезе Павел, а ти...

— Но те наистина поразително приличат на хора! — извика тя.

— И какво от това? — засмя се отново командорът. — Какво от това? В Големия космос досега само ние сме картотекирали поне десетина вида, които „приличат“ на нас — сърдито добави той. — И това добре ти е известно. Стела, ти не си екскурзиантка! Съвземи се, описвай и предавай силуетите. Все нещо трябва да дадем на Центъра.

Стела помълча малко. На Павел отново му се стори, че чува задъханото ѝ, възбудено дишане пред микрофона. Сега чака да се успокои. Да не говори като новачка, която се стъписва от всяко подобие на човек. Но гласът и пак бе развълнуван:

— Не зная с какво да започна... Може би с ръста? На ръст са около метър и осемдесет, два метра. Някои са и по-едри. Възрастните екземпляри... Представете си човек. Човек! Мъже... жени... деца... С всички външни белези на човека... А сега разликите. Нямаат никакви косми. Телата им са съвършено гладки. Кожата им като че ли е удебелена, груба или може би това е само отблясък от прибора по порите на кожата им.

— Те не би трябвало да имат пори — внимателно се намеси Павел.

— Точно така — намеси се и командорът.

— Тогава не зная... Но люспи не са. Не виждам хриле... Ив, едно малко бозае! Едно мъничко, чудно, сладко бебе...

Командорът само изсумтя нещо.

— Говори последователно — добави след малка пауза.

Павел запали нова цигара. Обзе го нервна възбуда, каквато отдавна не бе изпитвал.

Наложи си търпение: Стела ще разкаже.

— Добре. Ще се опитам... както мога. Започвам от главата. Главите им са овални, с две очи, малко встрани, удължени... Огромни очи, клепачите им също изглеждат удебелени. Сякаш са жабешки очи.

— Жабешки, а не „човешки“ — въздъхна командорът.

— Темето на главите им е силно удължено и нагоре и назад — продължи Стела.

Тя говореше припряно, задъхваше се, после правеше продължителни паузи, навярно насочваше и регулираше термоинтроскопа, движеше се с подводницата. Дори не си даваше сметка, че макар и бледи, силуетите им се виждат върху екрана в кораба, говореше спонтанно, неуспяла да преодолее възбудата от необичайната за нея гледка. А Павел си припомняше подобните „случаи“ и му се искаше да я успокои, да ѝ каже, че и той се бе вълнувал, и всеки от екипажа се бе вълнувал, докато не откриеха, че „хората“ са причудливи риби, странни бозайници, а на далечната Оазис II — растения... И никъде, и след никакви опити и наблюдения не бяха успели да намерят същества, макар и с каквато и да било форма, от какъвто и да било вид, които да имат нещо повече от инстинкти.

— Челюстите им са огромни — продължаваше Стела, — издадени са напред, с много остри, силни зъби. Челюстите им наистина са огромни, а носът им е закърнял, но с много разширени ноздри...

— Не говори като за хора, Стела — прекъсна я и Павел. — Така само ще се объркаш...

— Не мога другояче! Онова впечатление не ме оставя на мира... А вие си знаете вашето... Ето, ноздрите им приличат на цепнатини върху лицето. Така ли да обяснявам? Имам чувството, бих могла да пъхна юмрука си през тях.

— Добре, говори, както... — обади се командорът. — Изобщо не се съобразявай с нас.

— Гръдните им кошове са широки, раменете също, но някак увиснали. Всичко е мускулесто, торсът, ръцете, краката им. Сега ги виждам така добре, че би било глупаво да кажа просто крайниците им. Страшни мускули! Вратовете им силно се разширяват към раменете... Движенията им са гъвкави и ту резки, мощни, ту бавни. Често застиват неподвижно. Ръцете и краката им са по-удължени от нашите. Сега китките, пръстите! Пръстите на нозете им са очертани отчетливо, по пет са, но са истински плавници. Пръстите им всъщност виждам като пет радиални очертания над плавниците стъпала. Но на ръцете! На ръцете пръстите им са съвсем като нашите, почти няма плавници, само

дланите им са огромни... Кожата им, много от тях се въртят пред илюминатора, сега точно мога да кажа: тя прилича на делфиновата. Те ме гледат... Това не са хора, нали Ив? Чуваш ли ме? Павле, това не може да са хора, нали?

— Разбира се, че не са! — успокоително прозвуча гласът на командора. — Не се вълнувай! Не са и не могат да бъдат!

— Не се сърдете... Говоря глупости. Те ме гледат, те блъскат стените, илюминатора и се зашеметяват от ударите, навярно така са блъскали сала и изпарителя. Толкова са много! Мъчат се да захаят издатините на илюминатора, после се оттеглят, сякаш замислени... или разколебани... Не, идват отново! Не всички, разпиляват се, идват само десетина... двадесетина... Сега отново се придвижвам малко... Ето тук. Тук има нещо като руини на сгради! Представете си подморските руини, които откриват на Земята. Зидове, правоъгълни, квадратни, високи по метър... или по-малко... Някои са още по-ниски... Обрасли с миди, с някакви образувания... Не мога да се приближа до тях достатъчно близко с подводницата. Господи, защо не разбирам...

Стела замлъкна.

Обади се командорът:

— Добре, ние тук заснехме каквото можахме. Описваш точно. Но от теб не се иска анализ! На Земята ще дадат определения, ти само наблюдавай добре.

Стела мълчеше. Приборът пред Павел показваше движение. Тя навярно търсеше нещо. Какво още?

— Само зидове ли виждаш? — попита Павел.

— Само зидове. Павле, тук трябва да дойдат акванавти! Само зидове... Съществата... женските и малките им просто лежат край тях като риби. На сантиметри над дъното. Те не им служат за нищо, тези зидове. Тук няма вълни, няма движение, за да ги закрилят. А може би някога е имало и зидовете са служили като вълноломи...

Командорът се разсмя.

Павел побърза да заглуши смеха му:

— Продължавай, Стела!

— Защо ми се смее той?

— „Вълноломи“ — изпъшка командорът.

— Продължавай, Стела!

— Добре, Старче. Докато ми се смеете, аз гледам как те кърмят малките си, как играят с тях... Поглеждат към мен, но не се плашат. Чудно ми е как виждат... защото виждат всичко. Това е необяснимо. Поглеждат към мен, но не се плашат. И някои мъжки са... кротки. Искам да кажа, че не всички нападат... а сега вече престанаха изобщо да нападат. Висят във водата като акванавти... като старите акванавти от филмите, застинали за стъпаловидна декомпресия. Някои дори се оттеглят. Една майка с малкото си доплува до илюминатора. Вторачва се в мен, сякаш наднича. Разтваря уста — усмихва ли се? Или се озъбва? Ужасно!... Ужасно, ужасно!...

— Виж какво, Стела — сдържано се обади командорът. — Ако продължаваш да се вълнуваш, ще прекратя спускането ти.

— Да не се вълнувам? — възкликна тя. — Ти ли ми казваш това, Ив?

— Да. Аз.

— Добре, аз просто няма да споделям какво чувствавам. Ще казвам само какво виждам. И пак ще повторя: те поразително приличат на хора. Ето, майката си отива, пуска бебето си и го улавя... Пуска го и го улавя, може би го учи да плува... Подава му камъчета от дъното. Та те си играят!

— Добре, Стела. Сега огледай и за друго — каза Павел.

— Мога ли да сляза в някоя от падините?

— Ако са достатъчно широки.

— Свободно мога да се движа сред тях.

— Слизай.

Настъпи мълчание.

Павел приготви шлема, дихателния си апарат, търсеше из кабината инжекторчето с противокесонна смес. Намери го и прикрепил вендузката му към гърдите си, под костюма. Трябваше да огледа дъното. Това бе по-сериозно, отколкото бе предположил. Окачи шлема, термоинтроскопа.

— Е, слизам и аз — кратко рече Павел.

— Очаквах това — съгласи се командорът. — Оръжието не забравяй.

— Не се безпокой.

— Стела, стигна ли вече?

— Да, Ив... Тук, в падината гъмжи от живот! Падината е просто задръстена от риби... И всичките са огромни... Какво ли няма тук... Подводницата просто ги разбутва, за да мине нататък. Тук няма от онези, от съществата... Не, има! Виждам две... три... да, пет от тях. Ловуват групово! Бият се с нещо като огромен октопод. Ах, как се бият! Свършено е с октопода... Понасят го нагоре... и ядат... Отхапват по малко и се движат. Рибите просто се разбягват панически пред тях! Подлудяват от страх. Те спират, нахвърлят се върху една грамадна риба с глава на булдог и с тънки, дълги плавници като воал. Свършено е и с рибата...

Павел я прекъсна:

— Стела, ти нали разбра, че слизам? Да не се стреснеш, ако ти си озъбя в илюминатора.

— Да не го сметнеш и него за „човекоподобно“ — подхвърли командорът.

— В падините не слизай! — извика Стела.

— Не ме интересува магазинът им за жива риба. А ти се връщай към дъното. И бъди добра да ме пазиш.

— Не искам да ги убиваш!

Павел се засмя.

Той видя силуетите им, после настрои точно прибора и сега вече ги видя ясно, като през тънката бистра водица на планински ручей. Стела бе права. Впечатлението бе поразително за нея, но не и за Павел. Или за Ив. Те бяха видели много, и подводни „хора“, които нямаха поне разума на видрата. Или имаха само толкова. Но досегашните имаха хриле. Сега Павел искаше да види само едно: защо Стела не забеляза хрилете на тези?

Те се въртяха около него по-скоро любопитно, отколкото заканително. Не се и опитваха да го докоснат: въртяха се, зяпаха го. Когато от черната паст на падината се измъкна подводницата, те се раздвижиха, престанаха да го гледат, сякаш за тези няколко минути бяха свикнали с него, той не ги интересуваше.

— Падините се оказаха много по-дълбоки — чу гласа на Стела.
— Информацията и за тях не е точна.

— Това е все едно за изпарителя — каза Павел.

Като застана пред илюминатора и разбра, че Стела го вижда, избра си един от „тях“, който се навърташе най-близо и сякаш не бе

раздразнен дори от гледката на подводницата. Насочи оръжието, натисна спусъка на едно деление и се изненада: съществото не реагира, а би трябвало да бъде зашеметено. Натисна още две деления. Съществото отпусна ръце, главата му клюмна, голямото му тяло увисна във водата. Павел почака малко, после протегна ръка и го придърпа до себе си. Изненада се: то дишаше, огромният му гръден кош ритмично се свиваше и разширяваше, свиваха се и разширяваха и огромните ноздри. Павел разтвори внимателно огромната уста. Дори през здравите си, гъвкави ръкавици усети необичайната острота на зъбите му. Насочи лъч към устата му, огледа я добре. После огледа и ноздрите: дълбоки „като пещери“... В дъното им видя онова, което търсеше: тънки, нагъсто надиплени хрилни израстъци. От ноздрите навътре ясно се очертаваха каналчета. Павел вече бе забелязал, че „те“ пият морската вода. Навярно там, зад тези каналчета, са солните им жлези. Иначе...

— Не съм виждал нищо по-странно — каза Павел. — Дишат навярно и с бели дробове, имат хриле и — може би солни жлези — всичко, което би им било нужно за обикновено солено море и за това, с неговата вода като физиологичен разтвор. Като че ли живеят в два басейна. Или като че ли самият басейн се е променял или се променя, а те са готови да приемат всяко изменение на условията... Дори излизане на сушата...

— Подготвени за безсмъртие на вида — насмешливо измърмори командорът. Гласът му тук долиташе далечен и гъгнив. — Бозайници, които са готови да станат риби, или риби, които са готови да станат бозайници. Та това се среща толкова често, че...

— Но не и при подобни условия — нетърпеливо и кой знае защо раздразнен го прекъсна Павел. — И най-вече: не с този вид! Стела бе права, когато ги сравняваше...

— Достатъчно. Още малко, и се измъквайте.

Павел отплува към „руините“. Те наистина бяха зидове и това бе второто, което го изненада и го накара отново да обърне поглед към съществата. Зидът бе от дялани камъни, по които личаха следи от сечива — следи от разумен живот, може би от развита някога цивилизация? Само тук-там около зидовете откри нападали камъни, най-вероятно съборени от „строежа“, а не пренесени от сушата. Пък и утайките бяха необичайно малко, сякаш през годините някой

старателно бе разчиствал каменистото дъно. Зидът като че ли бе строен под водата много след радиационната катастрофа на планетата. И натрупванията показваха това, но никой освен специалистите с техните прибори не би могъл да каже нещо по-определено. Загледан в странния „строеж“, Павел помисли: а съставът на водата? Той навяваше една безумна мисъл: не е ли изкуствено това „море“? Не е ли то убежище, създадено от „тях“ и за „тях“. За това, че тук всичко много приличаше на земните морски дълбини, не си струваше да се умува: на колко още планети бяха откривали сходни условия — и сходни резултати от вечната еволюция.

Павел затърси внимателно, упорито, заоглежда всичко между зидовете сантиметър по сантиметър, макар да знаеше, че това е само повърхностен оглед, без прибори. Но какво друго можеше да направи сега? Обземаше го все по-потискащо чувство: дори само този оглед бе достатъчен, за да разбере, че зидът бе „разумна“ проява, за която в Центъра може би не ще го и изслушат. Това не бяха останки, а наподобявания на стаи, сякаш детински, наивни наподобявания на нещо друго, на истински коридори и стаи... Защото само тук-там срещаше прорези за врати, повечето „стаи“ просто бяха налепени една до друга като пчелни килийки. „Впрочем — помисли си Павел — за какво им са врати тук? За какво са им изобщо и зидовете? Те — ако са дошли от сушата — са свалили в морето спомените си за живота вън, но само спомените си, и те, изродени, дегенерирани, както самите тях, а по-късно и напълно изчезнали...“

Не, Павел не откри нищо. Заобикаляше го само безкрайното разнообразие от звуци, които издаваха съществата — звуци, каквито можеше да се чуят във всеки воден басейн из Вселената и чийто примитивен строй докосваше само неосъзнатите емоции. В дъното на ниските зидове, сякаш неразчистени от старателната „метла“, лежеха вкаменени и полувкаменени черупки от миди и раковини от всевъзможни мекотели. Само в средата на някои от „стаите“ като украса или ритуална урна зееха полуразтворени гигантски раковини, подобни на земните тридакни. Ако е имало нещо, някаква следа от живота на сушата, времето е свършило с нея, заличило я е. Или просто трябва да се търси другаде...

— Свършвайте вече — прозвуча гласът на командора.

— Май наистина свършихме — отвърна Павел. — Стела, връщаме се.

— Не, Павле, искам да изляза и аз!

— Излишно, Стела. Не сме подготвени за търсене. Знаеш добре.

— Защо от него искаш разрешение — извика Ив. — Какво още ще търсите там?

Стела помълча, после отговори раздражено:

— Искам от него разрешение, защото ти би ми отказал.

— Добре — каза по-спокойно Ив. — Но Павел да бъде до теб.

След малко тя се спусна от подводницата и отплува към зидовете. Павел се впусна към люка и закрепил вратата му: за миг и тя щеше да се затвори непоправимо. Докато осигуряваше вратата, едно същество се намъкна в камерата. Заоглежда я любопитно. Павел го хвана за крака, за да го изтегли — имаше усещането, че пръстите му са обвили тънък и здрав човешки глезен. Дръпна го, но съществото се обърна рязко и светкавично го захапа за ръката. Острите му зъби раздраха плата под лакътя и не толкова болка, колкото раздражение прониза Павел. Той натисна спусъка на оръжието. Натисна го все пак само на три деления. После побърза да потърси Стела.

Завари я да върши нещо... нещо, което отначало го накара да се усмихне, а след това постепенно го изпълни с необяснимо, странно чувство. Стела си играеше с малките! С бебетата! Майките им я гледаха внимателно, доверчиво, необикновените им лица не показваха изражение. Те просто я гледаха спокойно. С плавниците, с удължения нагоре и назад шлем, с материята на костюма си, със стройното си тяло Стела навярно им изглеждаше „своя“. И бебетата се въртяха край нея доверчиво и не прекъсваха да издават звуци, на които майките отвръщаха: те приличаха на писукане, на тихо звънтене, на протяжно изскърцване, на глухо потракване. Стела, както бе видяла от майките им, обръщаше във водата бебетата, пускаше ги и ги улавяше, оставяше ги да плуват несръчно около себе си, навеждаше се да им подаде камъче, играеше си... „Ето ти «контакт» — с горчивина и неизпитвано досега умиление, пленен от майчинското чувство, което разливаха движенията на Стела, си каза Павел. — Само че контакт, какъвто много по-смислено можеш да установиш във всяка зоологическа градина на Земята...“ Движенията ѝ бяха нежни, в тях напиреха ласки

и желаниа, тя притисна едно от мъничетата до гърдите си и внезапно, сякаш стресната, го отблъсна и се взря в Павел.

Очите им се срещнаха, тя като че ли се пробуждаше от сладостен сън. Павел с едно движение доплува до нея, прегърна я, не устоя на порива си, прегърна я и я притисна до себе си. Тя обви ръце около раменете му, затихна до него...

Стояха така дълго: секунди, които после щяха да се изпълнят със значението на години.

— Какво става? — сепна ги гласът на Ив.

— Връщаме се вече — дрезгаво отвърна Павел и се опита да я задържи още.

Но тя се дръпна рязко, отскубна се от него с трескаво, паническо движение.

След няколко минути и двамата бяха на сала. Проверката, ако това можеше да се нарече така, бе свършила.

Включиха отново връзката с кораба и заговориха все потрескаво, като отбягваха да се гледат в очите: разговорът като че ли щеше да се превърне в скандал. Сдържано, а после възбудено и Стела, и Павел настояваха да поискат от Центъра отлагане на пресушаването, да се върнат на Земята и да изчакат резултатите от нова експедиция. И Павел, и командорът бяха съгласни, че съществата долу нямат разум по-висок от жалката степен „А“ — а до още три степени — разбира се, само при нужда — те можеха да бъдат унищожавани, дори да няма другаде от техния вид. Разработката на находището бе достатъчна „нужда“. И командорът бе категоричен: да се пусне изпарителят!

— Виж какво, Павле — повиши тон Ив. — Ако на Земята научат за този разговор, ще ни сметнат за наивници, каквито...

— Защо не ме разбереш, Ив! Ето и Стела, нищо, че е новачка, мисли като мен! — вече ядно го прекъсна Павел. — Никак не ме интересува кой за какъв ще ме сметне! Въпросът е съвсем друг и ти добре разбираш това! В края на краищата ще открием находище другаде, пък и нуждите ни още не са толкова големи. Въпросът е...

— Въпросът е — прекъсна го сега Ив, — че трябва да мислим за бъдещето. Това е и задачата ни.

— Та нали за бъдещето на тези...

— За нашето бъдеще, Павле, за нашето!

— Не! Не опростявай нещата. Представи си, че една нова проучвателна експедиция, предизвикана от нас, потвърди, което сега и тримата мислим — че онези долу са потомци на...

— Мутанти, не „потомци“ — въздъхна отегчен Ив. — В най-добрия случай.

— Добре, мутанти на разумни същества, дори на хора като нас, успели да намерят спасение от радиационната катастрофа в тази локва. И именно в нея, в мястото с най-голяма радиация, защото който се приспособи и оцелее при тези условия, ще създаде и потомство, а с това и бъдеще. Животът не само се е измъквал от водата, той се е и вмъквал там от сушата, ти добре знаеш това и децата го знаят! Нима е нужно да си припомним елементарни истини? Зная какво ще възразиш: че не е създал разум животът, влязъл в морето от сушата. Но тук нещата стоят другояче. Тук може би животът отново ще излезе от морето, за да се самоизгради разумно за втори път на сушата. Та те имат всички възможности за това. Те сякаш са готови всеки миг да излязат вън! Нали е възможен и този процес, ти и това знаеш добре.

— Не става дума за предположения, за възможности. Ние решаваме нещата въз основа на сигурни елементи. А те...

— Те ли? Тях ги няма. Нито в единия, нито в другия вариант. Защото тук нищо не е било проучено, както трябва. Тук всички са се подвели по страшния, потискащ вид на пустота. Затова трябва отново да дойдат — и не такива като нас, а специалисти!

— Не ставай смешен, Павле!

— А ти не прибързвай. Та това море може наистина да се окаже не просто случаен резерват, а обмислено, подготвяно убежище за вида. Само че не само онези същества, а изобщо всичко, което се е напъхало там, животът на планетата може да излезе отново вън и да започне всичко, ако ние го оставим на мира.

— И кога ще излязат? — насмешливо подхвърли Ив. — Кога?

— Да, зная: след милиони години. Но какво ни засяга нас времето? То е тяхно, както всичко друго, не наше! Какво ни засягат нас тези години? Ако пусна изпарителя, няма ли да унищожим тъкмо

бъдещето на тази планета — пък нека не бъде такова, каквото бихме могли да си го представим, нека не бъде такова, каквото ни се иска да го видим, подмамени от изумителната прилика на онези същества с нас! Каквото и да бъде, Ив, то е живот!

— Мечтател си ти, Павле — след кратко мълчание отвърна командорът. — Такъв беше, такъв си и остана... Затова си и посивял — защото разпиляваш не само силата, но и чувствата си. Всичко, което казваш, е правдоподобно, но само правдоподобно! Аз съм готов също да го приема така: като подобие на някаква възможност за тази планета. Но подобие за мен е само нещо, което може да послужи за разговор, когато ти наскучае полетът. Не и за решение.

— Не, Ив! — извика Павел. — Почакай! Помисли още, помисли до утре. Поне до утре имаме работа с настаняването на изпарителя. Можеш да промениш решението си. Аз не мога да избия тези... добре, тези животни! Свържи се със Земята, нека те решат, не ние!

Командорът дълго мълча.

Мълчанието вече ставаше болезнено, когато проговори:

— Аз те разбирам, разбирам и Стела... Сега съм сам в кабината си и мога да ти кажа, че и аз се вълнувах като вас... макар да нямаше защо. Но поне ти знаеш добре инструкцията: ако бяхме срещнали разум в степента на недосегаемостта, можехме да ги оставим на мира и да се приберем, за да решат в Центъра какво да правим по-нататък. Но такъв разум няма! Цели четири степени ги делят от недосегаемостта! Четири, не една! А може и другояче да ти го кажа: по-ниска степен от тяхната въобще няма. А що се отнася до някакво неясно бъдеще, до емоциите ви там долу — на ваше място аз бих си ги премълчал. И не само аз, а всеки. Така че пускайте апарата и се прибирайте. Нищо друго не ни остава.

— Остава ни — каза внезапно Стела.

— Какво?

— Да излъжем. Да съобщим степен, която ще ги спаси. Защото те ще достигнат — е добре: могат да достигнат тази степен след време. Знаете, че могат да я достигнат! Ние просто сме дошли тук много рано, много, много рано...

Павел въздъхна облекчен. Той бе уверен, че Ив, приятелят, командорът, ще приеме това. Защото „те“ наистина можеха да стигнат след време степента. Степента на спасение. От тях, пришълците.

— Да излъжем Центъра? Ние? — долетя изуменият глас на командора. — Стела, нима ти казваш това!

— Да — стисна ръката на Павел Стела. — Тъкмо аз. И тъкмо на теб. Ние достатъчно много лъжем напразно, подтикнати от глупави закони, от необмислени инструкции, от предразсъдъци, от страх, от наредби на склеротици, от ужас пред чужди мнения, пред общоприетото, лъжем напразно, самоунизително лъжем! Не е ли така?

— Стела!

— Ти трябваше да слезеш и да ги видиш!

— Наистина трябваше — каза Павел.

— Не е ли така, Ив? Теб питам. Не лъжем ли, не сме ли дребни лъжци... за някои неща? Лъжци, защото не се съобразяваме дори с това, че всичко се изменя — и ще се изменя! Докато стигнем Земята, сегашните инструкции може да са вече бивши инструкции, сегашната представа може да се окаже вече стара представа. Няма ли утре тези правила да са се оказали променими или променени, както толкова други неща? Няма ли например утре да разрешат член на екипажа да пътува със собствената си жена? Много ли е умно това, че сега не разрешават на една съпруга да излезе в Големия космос с мъжа си само защото тя би могла с присъствието си сред този повечето мъжки екипаж да предизвика ревност и раздори? Защо пред просташката възможност пренебрегват жизнената необходимост? Няма ли утре тъкмо жените ви да пътуват вместо вашите жалки „камериерки“, от които и самите вие се гнусите? Няма ли и бирата си да вмъквате в кораба открито, а не с хитри лъжи? И ти, Ив, прости ми, че ти то казвам, предпочиташ да се тупаш в гърдите и да тръбиш, че като командор си готов да изпълниш всяко нареждане на Центъра. А защо всяко? Защо не всяко разумно? Играете си със степени на разума, а сте готови да направите най-неразумното — да лишите от бъдеще една планета. От сляпо подчинение. От сляпо подчинение, на което придавате тържественост, защото ви е по-приятно да изглеждате възторжени, отколкото гузни.

— Стела, аз ще забравя това — прекъсна я командорът. — Ще забравя тези ти думи, защото...

— Зная защо, Ив. Не го казвай. Но ако искаш, може и да не забравиш... Аз просто те моля не като... не като подчинена, като човек

те моля: остави ни поне ние да излъжем. Просто не ни пречи. Нека ги спасим.

Ив дълго мълча. В прибора се чу шум, навярно палеше цигара или разчупваше таблетка с бира. Павел бе изтръпнал: не, след такива думи, равносилни на бунт, на открито предизвикателство, дори Стела нямаше да се измъкне от наказанието на командора. Макар че бе права. Или тъкмо затова. Права поне за него.

Най после Ив проговори. Гласът му сега бе овладян, внимателен, бавен, сякаш внушаваше нещо:

— Ако зависеше от мен, не бих унищожил и мравка. Но когато трябва, когато Центърът ми нареди, аз трябва да извърша всичко, което той смята за необходимо, все едно дали ми е по сърце или не. Не, не ми е по сърце. Но това си е само моя работа. Между другото, съвсем между другото, Стела, и това е едно от качествата на командора. Или едно от задълженията. Питай Павел защо така упорито не приема да вземе командорска длъжност — от двадесет години го увещават! Защото се оказа слаб. Уплаши се от подчинението. От голямото подчинение. Той не може да разбере, а сега и ти не можеш, че това е честно подчинение.

— Честно към кого? — попита Стела с отпаднал глас.

— Преди всичко пред волята на Центъра — отговори командорът. — Центъра, който представлявам тук и против чието мнение не мога да взимам решения. Иначе всичко би станало абстракция. Хаос. И едва след това идва моята лична воля. Или чувства. Макар че за чувства в командорския устав не става и дума. Ето това е.

Настъпи тягостна тишина. По-тягостна от всички други. Салът отново се разтресе и олюля. „Онези“ отдолу отново започваха. Ударите сега следваха един след друг: приборът показваше, че и изпарителят не е в покой. Тласъците този път бяха различни от предишните, ритмични, сякаш организирани. А всъщност — все тъй безпомощни. Безсмислени. Безнадеждни. Освен ако има смисъл и в безнадеждната съпротива. Макар че съпротивата на инстинкта е по-силна от тази на разума.

— Мисля, че те разбрах — каза Стела. — Всъщност чак сега те разбрах и чак сега разбрах и себе си, защото и аз съм се задължила да изпълнявам твоите нареждания. Но никога не бях мислила, че ще

трябва да извършвам това сляпо... Наистина ли не можем да излъжем Земята, че сме забелязали прояви на по-висш разум?

— Не. Не можем.

— Но ние можехме поне теб да излъжем, докато бяхме долу!

— Само че закъсняхте — уморено се засмя командорът. — Сега е късно. Сега прилича на заговор. Да се бяхте сетили навреме...

— Не се смей, Ив!

— Нарещдай, командоре! — мрачно изрече Павел.

И той нареди:

— Пуснете изпарителя и се прибирай... И не ме карайте трети път да нареждам едно и също нещо!

Павел и Стела привършиха работата си за два дни. Тайно от командора те се гмурнаха още веднъж, с надежда морето да им разкрие още малко от тайните си. Не им остана време да надникнат по-далеч от центъра на морето, където трябваше да се разположи изпарителят. Разкъсваше ги предположението, че там може би все пак щяха да намерят „нещо“ — но напразно. Прекараха тези два дни в треска, едва си разменяха по някоя дума, пък и не им оставаше много време: добре поне, че роботите, които изпратиха от кораба, работеха бързо и безупречно. Павел очакваше сега Стела да се доближи до него — но стана тъкмо обратното. Тя бе по-недостъпна, отколкото преди.

На третия ден с „Пчеличката“ се прибраха на кораба. Кратко и съдържано Павел рапортува на командора, че е привършил с настаняването на изпарителя и го е настроил да заработи след четиридесет и осем часа. Ив също така кратко отговори:

— Радвам се, че си изпълнил задачата.

И даде заповед за тръгване. След осем корабни месеца щяха да бъдат на Земята.

По-късно, когато бяха сами в командната кабина, Павел го запитва тихо:

— Не те ли мъчи мисълта, че даде заповед да унищожим нещо неизвестно?

— Неизвестното е нищо — каза Ив.

Павел безмълвно излезе.

Сега не изпитваше угризеня към него, командора и приятеля. Той и Стела го бяха все пак излъгали. Те бяха изключили изпарителя! Той нямаше да заработи никога, при никакви условия, освен ако нова експедиция не прелети с фотонолета до Урановата планета и не го включи за действие. Но те се надяваха да предизвикат още една проучвателна експедиция. Те бяха решили да лъжат — ако потрябва пред комисията още по-безобразно, отколкото Павел бе излъгал командора с краткия си „рапорт“. За осем месеца все щяха да измислят доводите си. Лъжете си. А може би щяха да минат и без тях — ако поемат риска да кажат истината.

— Сега сме истински мошеници — бе измърморил насмешливо Павел, преди да пусне в старт „Пчеличката“. — Вече лъжем не само тия, дето ни дават хляба. Вече се лъжем и помежду си.

— Дано поне лъжем убедително — бе отвърнала с неговия тон Стела.

Пътуването протичаше нормално. Огромното тяло на фотонолета, движено с безумната скорост, предизвикана от аниhilацията, се приближаваше сигурно към Земята. На Стела и Павел бе дадена почивка, лекарският преглед мина успокоително, биозащитата им се бе оказала безупречна. Рядко се виждаха — Павел прекарваше времето си в своята кабина, четеше или пускаше по касетовизора филмчето от Земята. И особено една кинокартина: холографния кадър, който сякаш обикаляше от всички страни една безлюдна, упоително зелена поляна, с много цветя, с гъсти треви, с единствено едро, кичесто дърво. Един стар, силен бряст...

Със Стела се срещаха понякога в трапезарията, споглеждаха се мълчаливо и сядаха на различни краища край дългата обща маса. Ив бе в добро настроение, той бе повярвал. Той очакваше похвала от Центъра и само Павел знаеше, че и той като него вече бе зажадувал да остане на Земята, но не сред ливада с дърво, а в някое от креслата на командуването. „А мен — без особена горчивина си мислеше Павел — ще ме изхвърлят като дрипа, когато разберат лъжата, дори да ги убедя. Дори да кажат: правият си ти, а не командорът. Макар че неправотата на един командор никога не се произнася публично. Защото принципът си е принцип...“ Подобна участ очакваше и Стела. Първото ѝ излизане

в Големия космос щеше да бъде последно. „Само че тя — погледна я Павел — има поне дъщеря. И някакво тайнствено старче. Има поне при кого да остане на Земята. И може би дори ще се зарадва на наказанието. А аз?“

— Ти поне — пошушна ѝ тихо, когато излизаха от трапезарията — си имаш истинско, умилено от появата ти старче. И още по-истинска дъщеря. Дъщеря приятелка. Зарежи старчето, то не ти трябва. Ела при мен.

Тя само се усмихна.

На осмия ден от връщането, късно през корабната нощ, Стела неочаквано влезе в кабината му. Влезе без да сигнализира, тихо и неусетно. Просто се появи — както бе мечтал Павел. Не влезе, появи се, оказа се до него, пред него, усмихната, като че ли смутена. Той лежеше, както винаги, с цигара и книга в ръка в леглото си и безнадеждно чакаше съня. Свали бързо очилата си за четене — и видя надвесена над него Стела.

— Не крий очилата си, Старче — каза тя и приседна до леглото му. — Поне от мен не ги крий. Покажи си ръката.

— Зарасна всичко — поглади белезите от раните си Павел. Следите от зъбите на съществото розовееха вече само като драскотини на котка. — Скоро съвсем ще зараснат. И ще изчезнат... Предполагам, че дойде да обмислим лъжите си? Само че нас с теб не ни чака нищо весело.

— Какво от това? — усмихна се Стела. — Всъщност дойдох да намаля своите си лъжи с една.

И погали китката му.

— Толкова ли са много?

— Може би си се досетил, Павле — промълви тя и поруменя. — Може би вече си се досетил, че аз съм... жена на Ив. Оженихме се тайно заради онази глупава наредба. Но Ив иска да има всичко: слава, пари, власт и жена, не камериерка до себе си. И дъщеря, която да го посрещне. И да му каже „татко“. Той не може да се лиши от нищо. Не е наивник като теб.

Павел я гледаше изумен. Да се е досетил? След вярата му в Ив? Дори през ум не му е минавало. Та Ив поне на него можеше да се

довери. Досега си бяха доверявали всичко, всичко! Биха изпълнили целия кодекс на наказанията, ако споменеха някому всички лудории, които двамата, само двамата, бяха вършили из Космоса. И на Земята. Какъв бе станал той?

— Аз не мога да живея с него — тихо каза Стела. — Вече не мога. Той ме излъга. Може би без да иска, не зная. Но съвсем друг го виждах... А сега... Е, да не говорим за това. Това си е само моя и негова грижа. Аз днес просто се изясних с него. Когато се върнем, ще се разведем. Той пожела само едно...

— Досещам се какво — махна с ръка Павел.

— Жалко, че се досещаш. Това означава, че вече и ти не го обичаш. Той пожела само едно: и развода си да запазим в тайна, както запазихме в тайна и брака си. Ще знаят само, че сме се развели, всеки поотделно, а кой — от кого, това вече като че ли наистина не е от значение за другите. Както не знаеха и кой с кого се е свързал. „Трогателно“, нали?

— Наистина...

— Ето какви неща стават... Това бе негова идея... И сега зная, че е искал да си остане чистичък. Да не се омърси с разкритието, че е нарушил наредбите. Че е лъгал. Че е пътувал с жена си. Че е изложил — каква глупост! — на „риск“ кораба и екипажа... Той иска да остане чистичък! А не разбира, че само иска да изглежда такъв — защото и това му е достатъчно.

Помълча, после очите ѝ блеснаха с нескрита, прозрачна като сълза женска лукавост:

— И добре, че никой не се влюби в мен през този полет... Какво ли би станало, ако например ти се бе влюбил в мен и ако аз също...

Павел се засмя:

— Би се потвърдила мъдростта на наредбата. Все пак някак бих се оправил с Ив.

— Сега вече не трябва. И раздори няма да има — плъзна се до него Стела. — Нали аз се оправих с него... — усмихна се тя. — Само с теб как да се оправя?

Павел я привлече до себе си. Книгата му тупна на пода, до очилата, които тя бе свалила от лицето му.

— С мен ще се справиш още по-лесно — каза той.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.